

אמר ר' יצחק עראמה בספרו עקדת יצחק (פרשת חקת): שאלה קשה וחזקה בחסאו של משה דבריו ודעותיו. ש"הרי שלחן והרי כשר והרי סנין לפנינו ואין לנו פה לאכל". (קדושין מו.) וזה: כי מצות ה' למשה כתובה לפנינו והמעשה אשר עשה לא נעלם מגד עינינו ומחרון אף ה' ישתומם לבנו ואין אתנו פרוש ישכך את הגזון בחטא...

א. מה היה חסאו של משה לפי כל אחת מן הדעות דלהלן?
דברי חז"ל מובאים בדברי ראב"ע ח ד"ה קח את המטה, עד יצחק יעקב.
רש"י ד"ה חמץ הסלע הזה נוציא; יב ד"ה יען לא האמנתם; ד"ה להקדישני.
ד"ה ח "ודברתם אל הסלע; י ד"ה ויאמר להם שמעו נא המרים; ד"ה חמץ הסלע הזה;
רמב"ם חזקוני דעתו מובאה בדברי רמב"ן לפ' א' החל מן וחקרוב בדברים שנאמרים שנאמרו בזה והוא הסוב לזכות בו... עד והסעם שאתקדש לעיניהם.
רמב"ם שמונה פרקים. פרק ד' החל מן "ואתה יודע שאדון הראשונים והאחרונים משה רבנו...

ר' יוסף אלבר ספר העקרים מאמר ד' פרק כ"ב: - עיקר החטא על שהיה בענין ההוא מעוס אמונה... שעקר גדול בתורה ושרש האמונה שהוא מסתעף מאמונת ההשגחה שה' מכריח הסבע תחת רגלי המאמינים... וכן אמר יסעיה מקים דבר עבדו... ומי שיספק שה' לא ישלים דבר חנביא הוא כמסיל ספק בתורה ושרש משרשיה, כל שכן במקום שיש בו קדוש ה' שראוי לפורסם שהסבע משועבד לעשות רצון שומרי התורה... ועל זה נאמר יען לא האמנתם בי וכלו' כי כשאלו המים - אלו היו משה ואהרן גוזרים שיבקע הצור היה ה' בלי ספק מקים דבר עבדו וחיה נקדש בזה לעיני כל העם. ובעבור שלא עשו כן משה ואהרן, אבל באו מפני הקהל כדמות בורחים אל פתח אהל מועד (כמו שפירש ראב"ע) כאלו אין להם עצה מה לעשות והיה זה בלי ספק חלול ה' וגורם כפוש אמונתו בו ובתורתו לרואים; לפיכך אמר "לא האמנתם" שאלו הייתם מאמינים הייתם גוזרים על הסבע שיסתנה, כדי שיתקדש שמי על ידיכם... וזה עליהם השלום אע"פ שעשו זה לרב ענותנותם, שלא היו רוצים ליטל עטרה לעצמם מבלי מצות ה', מקום נחשב לעון ולמעוס אמונה, מפני חלול ה' שנמשך מזה... ולזה תמצא שהם אבל נשען על השם שיעשה רצונו ומעצמו אמר שמס בגבעון דום... וקיים ה' דברו... וכן אמר אליהו (מלכים א' יז) חי ה' אם יהיה השנים האלה ומסר כי אם לפי דבריו...

שד"ל: משה רבנו חסא חסא אחד והמפרשים העמיסו עליו שלשה עשר חסאים ויותר, כי כל אחד מהם בדה מלכו עון חדש... אשר על כן נמצאתי מהעמק החקירה בדבר זה, מיראה שמא יצא לי פירוש חדש ונמצאתי גם אני מוסיף עון חדש על משה רבנו. והנה לשעבר נחה דעתי בדעת רמב"ן, שהיה החטא במה שפחדו מהקהל

וברחו מפניהם אל אהל מועד, ובפרט כי מצאתי כמחשבתו כן חשבו חכמים אחרים לפניו... האחד בעל מנחה בלולה וזה לשונו: חטא משה מפורסם בפסוק ו': ויבא משה ואהרן מפני הקהל... כי תסורת שהיה להם להוכיח את ישראל ולעמד כפרץ באמור להם: מדוע תריבו את ה', הידו תקצר? - נסתרו אל פתח אהל מועד כמו בורחים; ואלו עמדו בפרץ היה שם שמים מתקדש, עד כאן דעת בעל מנחה בלולה.

ואע"פ שגם אני בפרוש הזה בחלתי ש'ו שנה ושבתיו לפני תלמידי, מכל מקום הנני רואה עתה, כי אין משמעות הפסוקים טכמא עם הפירוש הזה. כי הנח ה' לא הוכיחם כלל על אשר פחדו ומלוח "על אשר מריתם את פי" (פסוק כ"ד) לא יתישב לפי הדעת הזאת, אלא בדח גדול... והנני רואה עתה, כי משמעות הכתובים אינה אלא בפירוש רש"י וכל הקדמונים שהיה צווי ה' שידברו אל הסלע וכמו שכתב בעל עקדת יצחק שהיה להם לאמר: כה אמר ה': הסלע! תנה מיטיד! הן אמר כי אין הנס גדול בדבור מבהכאה, כי הכל שזה אצל הסלע, אבל מכל מקום לעיני ההמון הדבור אל הסלע היה מתמיה יותר והיה שם שמים מתקדש יותר... עד כאן דברי שד"ל.

אלו מן המפרשים והחכמים הנ"ל קרובים בדעותיהם זה לזה ואלו מהם סותרים זה את דברי זה?

- ב. קרא את דברי הרמב"ן לפסוק א' החל מן "החטא במשה ואהרן במי מריבה אינו מתערבם בכתוב" עד "הימד התקועה במקום נאמן".
1. מה הן סענותיו נגד רש"י?
2. " " " " " הרמב"ם?
3. מהו יחסו לדברי רבנו חזקוני?

ג. ראב"ע ד"ה חמץ הסלע הזה. מה כונתו בפירושו זה?

המועד האחרון למסלוח תשובות: סמחת שבת חקת. חמץ הסלע הזה, חמץ הסלע הזה, חמץ הסלע הזה.